

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН
БЕРИ ЧЫҒАДЫ

ҚАБАРТЫ-МАЛҚАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ
Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАҒТАСЫ
3 СОМДУ

Арсен КАНОКОВ, Қабарты-Малқар Республиканы Президенті:

Тезюмлююк – бийик культураны белгисиди

Мен Кавказда, Қабарты-Малқар Республиканы гиче этниги Штхалада, тұғынама эм өстемге, қабартылыма. Кесими халқымы жигитликден, энчикилден толғу тарқлауы, энчи культураны, аруу тили бә өктелменеме. Аны бә бирге уа этника эм дин жаны бә битүе бәша адамланы барысына да ұлуу хурмет этеме. Малқарлы эм келишюлюк, ҚМР-ни халқылары араларында огурулу қыюшүлүк эм бир бирге намыс-сәна бәри манға республиканы башчысына бәк бағалы затпадыла, алапы өсперинден дайым қыайғырғалый түсперин.

Кавказда көп торлю миллетте жашайдыла, аны бә бирге уа, кесиги билгенди, кавказлы деген милет жокпыду, бу жерли адамла торлю-торлю миллетли келечериде, башка-башка тилде сөзшедиле, болсада алапы барысына да бир сообществога қарайдыла. Алай а нек болды? Мен оюм этенге кере, Кавказы халқылары адеп-кыялы, оқи этю, кеслерни жорютолу жаны бә жорюклары бир бирлериникилеге бек ушайдыла да ол себептен.

Кавказ халқыла таматалға, ата-аналға ұлуу хурмет этедиле, бийик намыс бериде, алапы өсперинден дайым қыайғырғалый турдыла. Кавказ ойюрледе ата-аналға бә сабийленден бирлері, төреде болғанча, ойюрно кичи-си жашайды. Қабарты, қыарсуала қарар адамлары болмай қалса уа, алағы жууқлары, ахулары, қоншүлары оқуна хур жаны бә да болушүк этедиле. Кавказ ойюрлені кәпкәри болып ізлемге кертичилики алжаусу топурдыла: хант қыанғаны артына олтурғуну, ушхүурларны бір кесиги қоншүларын да болушүк тийиши адамлаға әтпенділе.

Қонақбайлық этюге кавказлылар хар

мотаға ойретгенди, торлю-торлю билелери болған инженерле, техникле эм специалистле бизни бә бирге биринчи электростанцияны эм промышленный предприятиеге иштерди. Жер-жерли поэттери бә жазыу-чулары литература қыармапары, орус эм башка тилгеге көчүрмолу, Россияны миллеттерине эм тыш қырраланы халқыларына белгили этилгенди. Фахмулу қабартылы поэт эм прозаик Алим Кешюкову, малқар поэт Кәулийланы Қыайсыны эм алапы көп қылам қыарғашарлары чығармалары битүе дүниғаға ма алай бә белгили болғанчыла. Бизни халқыларыбызны көп энчикилери болған культураны, келеден эпо, дүниғаны торлю-торлю континенттеринде жашаған адамларыны ич дүниаларны байқаландырадыла.

Кавказда жалаңда бир көре болған адамла, аны халқы бә бираз шағырлы болғанча барысы аны огурулу нитилигини, чомартылығаны, ачык жореклигини өсперинден көп аруу сөз айтадыла. Бизни республикада солүк кеткенден мени Интернет-сайтыма көлген писмоаланы оқуы туру, алада Қабарты-Малқарға, аны халқына берилген бийик бағала мени дайым да өхтемлендиредиле.

Бу торлю сөзлени сизге Осетияда, Дағыстанда, Чеченде, Адыгяда, Ингушетияда, Қабарта-Черкесде да айтырқыдыла. Бизни барысына да биридриген бир көк болғанчы ишкитим жокпыду. Ол көк а, мени оюмуға көре, бизни ич дүниа, ниет жаны бә жууқ-лугу-бузды. Мен кесими бә таңшылық, шүхлүк жюроттен адамлаға бағза биче туру, алапы миллеттерине, жюротген дингерине, қыай жаны бә дара-жаларына қыайлағы аламын аламын кез қыайлағы аламын, адалдық жаны бә өмөрленден бери жыйылған байлықлағы ала қыай қыарғанларына эс бурма. Қыайсы инсан да манға кәйретпеген, бақырғанын белгилеу ел-гигисича, ол дүниғаға биргенге әлтирик

ха торлю мадарланы хайырларынды кир-кичиленден тазалайғандан сора райоңда жыйылған мизеуюн битүеу өлчөми көп қалмай 60 минг тона болған эди. Жылға көре чөлпенеу, картофни, тахта кәттерни тирликиликлерди да аман туюн эди. Айтханымыа, жанғы технологияны производствого сингдирюну терклендириую мурдуронда ахшы келеге жете барығанды мандан ары да муратыбыз. Ол жаны бә биринчи ұлуу атламышына да эйти тәбирегенбиз. Башхана айтаңади, битүе Шимал Кавказда оқуна биринчи болуп бек ұлуу теллика комплексни қырушүу бизде башланғыны бә өхтемленирге болуғыбу. Ол Италиялы технология бә ишленеди. Кеси да отуз гектар жерни алдықты. Ол жерде қыайлағы өсетинде, жыл сайын теплицаларыбыздан орта эсеп ала 15 минг тона торлю-торлю тахта кәттер

Биз жерчиликде урунған билгенликден, битүер қызғык жыл эди. Ипигине урунғанарыбыз битүер эки миллиард 398 миллон сом бағасына товар продукция чығарғандыла. Ол бурунғу жылы көрмодуоюнден эсе иги да мажанды. Ала сиз баша айлап миллет проектин толтурууга тийиши қыошүмчүлүк этерю ичюн, жер-жерде эришү тап қыарлығыны ахшы себеплик этгенди. Сингдиргенди. Аны эм баш-

МИЛЛЕТ ПРОЕКТ

Көрюмдюлени керелей барығанды муратлары

«Агропродвишенносте комплексни айныту» миллет проекте салынған жууапы борчланы жашауду бардырууга бахсанчыланы қыошүмчүлүклары қыайлағанды? Гиче эм орталык бизнес аз мюлке қыай айныды? Эли товер чығарушүуле биенлокеде не ишле бә керешиде? Бизни ол соруларызьма Бахсан муниципальный району эз мюле эш-эзык управленийсыны начальниги Борис Маршенкулов былай дегенди:

«Биринчи соругға жууабыз бирчюн, озған жалаңда кышын иотгарындан бир кышуб шартланы кептирге топаркиди. Бизни элли урунғанарыбыз битүер эки миллиард 398 миллон сом бағасына товар продукция чығарғандыла. Ол бурунғу жылы көрмодуоюнден эсе иги да мажанды. Ала сиз баша айлап миллет проектин толтурууга тийиши қыошүмчүлүк этерю ичюн, жер-жерде эришү тап қыарлығыны ахшы себеплик этгенди. Сингдиргенди. Аны эм баш-

Жазылыу – 2008

Хар номерни ашығып сақлайма

Басма сөзюо кючо кечкизи, халкы болғанбызыны белгисиди. «Заман» газетибиз да кесиги огурулу иш бә миллетибизге талай жылдан бери қушлүк эткенлей, тарыхыбызны, культурабызны, литературабизны кюгосюо болғандай келеди.

Мен аны дайым оқушүчү болғанла 40 жылдан атпағанды, хар номерни ашығып сақлайма. Газетни артык суйегини мағанасы неди дегенсиз: урланған сабийлимде уну-тулған ала тилики қыайтарғымыды. Аны хайырландан тауа шатык санбеше, кесим да ары материалла жазам. Мен тауулама деген адамға жанғы миллет газетибизге жаздырай қыойған айып оқунады, деп, мени

оюум алады. Оғары Малқарда «Заманы» көпте аладыла, республикабызда, башха жердеде да қалпылай жанғылықла болуға деп ашығып сақлайдыла. Ма мен бә оқи қошүлармыны суратға жанғылеме, республикабызда, башха жердеде да қалпылай жанғылықла болуға деп ашығып сақлайдыла. Ма мен бә оқи қошүлармыны суратға жанғылеме, республикабызда, башха жердеде да қалпылай жанғылықла болуға деп ашығып сақлайдыла. Ма мен бә оқи қошүлармыны суратға жанғылеме, республикабызда, башха жердеде да қалпылай жанғылықла болуға деп ашығып сақлайдыла.

ҚМР-ни Парламентинде

Республикада эки муниципальный бизнес-инкубатор қыруалықды

Законодательство, қырал қыруушү эм жер-жерли самоуправленийны вопрослары жаны бә комитетни председатели Руслан Абазов, Президиуму членери Қабарты-Малқар Республиканы Парламентинде Россияны ара шахарында миллетчиликни қоллене барууун тохтагы жаны бә қыошүк мадарла этерге кереклисини чертит, Москва шахар думасыны депутаттарына бә Москваны мэриине этген орашенилгыа Юрий Лужкову жууагы бә шағырлы этгенди. Анда: «Баша миллетли, халкылары көрүп болмағаны сытлау бә ара шахарда этилген амалылықла артықда қыошүк болуғын ала, ала сәуалды миллетте аралы халланы бузғанчалы анғылап, Москваны толтуруула власть органдары прова нызамы сақлағыу органына бә бирге ал-

орталык бизнесни субъектерине этерге тошген қыоралчыны азайтыну, алай бә предпринимательге болушүун жанғы амалары киририлди. Депутатла «Қабарты-Малқар Республиканы бир-бир законотелерни актларына торленуле кириуюно юсюнден» законпроектни федеральный законға келишүра этгенди. «Росей Федерацияны администрация прова бузукылықланы юсюнден кодексини 27.13-ию статьясына торленуле кириуюно юсюнден» федеральный закону проектини сюзгенди, аны, законодательный башламчылықныча, РФ-ни Кырал Думасыны қыарауна бергиуно қыай көргенди. Законодательство жаны бә комитетни көргозтоуу бә «Қабарты-Малқар Республиканы Администрацияны юсюнден оқушыла торленуле эм қыошүк кириуюно юсюнден, «Адамны эркинликери жаны бә ұлоп-ночкочерини юсюнден»

Ақыры 2-чи бетиди.

БИРГЕ ИШЛЕУ

«Глория Джинс» кюч алады

Республиканы оючулары промышленносту бир-бир бәюмлерини ишлерин жанғыча қыруу, алапы кергетури жаны бә мадарла этедиле. ҚМР-ни Промышленност, отлук-энергетика эм ЖКХ министрствосуну башчысы Уналелени Казим Правительстоуну жыйылғуында билдиргенге көре, озған айда «Глория Джинс» деген белгили корпорацияны башчылары бә шөшешиле бардырғыландыла. Ала сөз Бахсан, Черек муниципальный райоңда бә Бахсан шахарда аны бәюмлерни ачуно юсюнден барғанды.

Корпорацияны толтуруу комитети битүе көрүшюу юсюнде Уналеленя қыарғанды эзда алапы «Глория Джинс» корпорацияны жанғы производстволарни қырууно юсюнде 2008-2009 жылғаға жарашдырылған стратегиясыны проектине қыошүанды. Ол а республикада 600-ден артык жанғы иш жер қыарғағы онг берлики.

ЮСОПЛАНЫ Галмиа.

Эм хунерли ойюрле тамбла сахнаға чығарықдыла

Налчыкде Қырал концерт залда Юйюрно жылны белгиленуе келериде фахмулу ойюрлені араларында қыруалған конкурсу республиканы кезую этюдюрленди. Аны ҚМР-ни Культура эм информация коммуниқация министрствосы бардырғынды. Концертни министр Заур Тутос кесиги алғыш сөзюо бә өхтенди. Ол бу проектин бек мағсанлығын черткенди:

«Бүгөнлокеге жаматуны, қыарланы да тутуруғу, байлығы да аны адамдырыла, ойюрлериде. Аны себепли Президент Арсен Каноков ЮФО-ну битүе субъекттерини келечерини қыайшылары бә конкурсу финалын Налчыкде этюдюрлю юсюнде предлоктине бә регион администрациясына чығарғанды. Алай бә келе турған жылғыда биз қыошүакланы сақлайбыз, - дегенди министр. Ол билдиргенге көре, қыошү республикадан бизге онушар адам келиди. Бизникилени санғы уа аладан бир кесек аспамы-

қыаууун белгиленди. Алай бә халкы чығармачылык искусство номинацияда Черек райондан Црайланы ойюр, Элбрус райондан Жапұланы, Прохладна райондан Малозеланы, Чегем райондан Шогеновланы, Урван райондан Ногауеваны, Налчыкден Пазованы, Пакузовланы эм Тубеваны ойюрлерни хорлағандыла. Миллет төпсеуде нальчикиле Унажюкваланы эм Зольск району келечерли Маковеланы ойюрлерни салғананды. Юйюрле конкурса бек тынғылы хазирланы келген эдиле. Бир бирлеринден арға қыамғай, фахмуларын көргозгенди. Эки-юч сағатыны ичинде алапы барысы да хазырлаған номерлеге бә гиче көрмөчюле қыарғандан сора жюрби биринчи жерле алғыланы

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат. Аминатты Е. КАЮДИН алғанды. Налчык шахар советни депутатлары кезую жылыларында ону этилдики. ҚАСЫМЛАНЫ Аминат.

Умутун жүрөккө сакълай

Очерк

Атадан айтырылуу Биз аталаны махтауу жолу бла барбайс. Аладар бире, атана болурга. Ата журубуз, таматлана, союрге, керк юонд аны, кеси жаныбызныа, кюруларга, халкыбызныа аны төрөлөрине, адилетне кертиби болурга, аны намысн, сабын бийликде турарга ичине жашай-быс.

- Мен а төрт атадан ари саналмайла, - дейди сөз негерим Кудайлыны Исхакъ, бир уллу кертиби болганын, умулугу, манга койоткерле урушу онунда, көчкюнчюлөккү урушуу жылларында замансыз жолукп кылгандыла. Кесим да он кыра пахтадан юондөн-бугдан кутулганым... Насыбын туугу.

Исхакъны сөзлөрүнө кертиблигине аны тейлесюна саз кылгандары, мен да аланы ичинде болуп, шагыталай. Башкача айтамыз биз, урууда да, көчкюнчюлөккү да сабыйлер, кирмеген не кылады?!

- Кышны суукк конлөрине бирдем, - деп эскертти Исхакъ, атам, сонгопко угөрүндө да алып, юондөн сору чыкты. Он Уюн Сабын (кактоф өсдөрүмю жер) барды. Анда жылы кийинген жаша атамын саклап турганын көрдөм. Он ачык азыра болуу буржук бергеней, жашала, тизин-тизин болуп, ары бир жюрюп баштайдыла. Атамы "Раз, да, три" деген аязын бла жаша, турга кырмага кырада анык таулашары бирге кыруулуп, кылааны зыгырдатканды. Он кюон аскер койоруна бардыр анын кеп жандан сору билдим.

Бир жылы кюн а атабыз, жоргасын да төрөлтип, айбогез муштук кирди. Анны арбагы киреги бла чыктырты мен. Көрүндү, он башка көрүндөн зөө сагышын керюндөмө манга. Баркындашчылык Алийичини да, мени да кезгү-кезгү кычкылчыл, анабызны кылууга не бир затла шыбардап, секирип, бингыз жортуулган мичи. Юн кыты кыйыш ден аштын омак кыямкисини аны да кылатды. Биз Төбөн Чөгөм таза жоргалан барган аны озындан көрдү дери чадыр. Алабызон жетималыкта тизилген аны табыр сори этип, мырдига адукс. Он сагыта ады аны кыйтайм жолгыз ашырганыбызны кыядан билдик эдик.

Бир юон почталон келеди. Хар замандар жарык өшкүчю адим Көп болмай Литваны Шуауй шахарында миллет тутушудун Европаны 5-чи чемпионаты бардыргандыгы. Андан бизни туугу жашларыбыз агчы жерлерге тийишли болуп кыткандыла.

90 килограм омуркулдук эришип, тырнауузу Будауйаны Бужикит биринчи жерге алганды. Экинчи жерге нальичисе Чаргараны Иликс, эчиринчи жерге уа кыштактуу Аптойяны Магомат тийишли болгондыгы.

Көп болмай Иликсиз Бужикит келеринтерренори Чаргараны Солтан бла редакцияга келгендице. Биз алабыз бир талай соргу бергенбиз.

- Жашла, сиз спорт бла ненча кылыгызындан берди керешесиз эм миллет тутушууну энчи нек сайлаганысыз?

Бир уллу сауга алганына, ююне кыуанып кыайтуучусу бюгон да унутулганды. Келтирген бурдайгытын, кол тирмени бла тартип, ун неча жарма туючюсон да. Кесими узакка кызылган сабыйлик конлөрине кыайта, ол былай эскереди:

Биз, жайырма чакты таулу жашкыла бла кызыгычыла, таматабыз да Куулияны Марат болуп, ораны буксу этдирип, эрттен сайын чапаланы баручу эдик будай сабагана. Сау коно жолап аяккалай, жалан башлай, будай башчыкылаи жылбыз, будай башчыкылаи жандырып айтмасак. Ашгаган а барыбыз да бирге этуючо эдик, хар ким келтирген кыабынын ортагы салып. Кызыл зөө да, кытай бирилукко, төлтүк, кырандышлык халпа токташдырылган эдиле анда. Он токташдырылган болушкан сунама саз кыларгыча, адамла болурга бизге.

Кеч келген болушлук

Ол кыайгылы жылда колхозко көп иштелип, аз хакь беручю эдик. Марими да, саз жылны урунганлыктыгы, хазна шик жакь кылайын иште саналды. Аны чендирип ююн, көп торло малярда этеди. Ачы кыстырчыкчыларын-кийилерин, кумчаларын сагады. Жайырма сотык жерде нарпук өсдөрүмө керешеди. Аны кызылчакыла, хандырып ююлү сапырдырды. Башка да нарпук зыгыта кергип, жорекни кыуандыра эдиле. Алай, кон кысып, битимле сору икпейди. Он а мында бек кыгь эдик. Исхакъ баяхны бир кескичтин

оп коюу узуну, башын китермей, уруанды. Индөрдө гутдан жетип, мылгынын төшөгө атыды.

Бир аз эстакандан сора сабыйлерине бир кызабратчык хазырагага керешеди. Хазырагага нечи кызыларганды? Бирде чырапачыкыла биширсе, экинчи кон а хатамыла этеди неча кошо кылашыкыла. Уну уа тамала жакь Исхакъ мындады. Он комбайнга орган будай сабагда кызылган будай башланы машока жымды. Коюу узуну тамалаган ишине экичюк унуу бередила. Хакьса хазна болмаса да, Исхакъ бир уллу сауга алганына, ююне кыуанып кыайтуучусу бюгон да унутулганды. Келтирген бурдайгытын, кол тирмени бла тартип, ун неча жарма туючюсон да. Кесими узакка кызылган сабыйлик конлөрине кыайта, ол былай эскереди:

Биз, жайырма чакты таулу жашкыла бла кызыгычыла, таматабыз да Куулияны Марат болуп, ораны буксу этдирип, эрттен сайын чапаланы баручу эдик будай сабагана. Сау коно жолап аяккалай, жалан башлай, будай башчыкылаи жылбыз, будай башчыкылаи жандырып айтмасак. Ашгаган а барыбыз да бирге этуючо эдик, хар ким келтирген кыабынын ортагы салып. Кызыл зөө да, кытай бирилукко, төлтүк, кырандышлык халпа токташдырылган эдиле анда. Он токташдырылган болушкан сунама саз кыларгыча, адамла болурга бизге.

Кеч келген болушлук

Ол кыайгылы жылда колхозко көп иштелип, аз хакь беручю эдик. Марими да, саз жылны урунганлыктыгы, хазна шик жакь кылайын иште саналды. Аны чендирип ююн, көп торло малярда этеди. Ачы кыстырчыкчыларын-кийилерин, кумчаларын сагады. Жайырма сотык жерде нарпук өсдөрүмө керешеди. Аны кызылчакыла, хандырып ююлү сапырдырды. Башка да нарпук зыгыта кергип, жорекни кыуандыра эдиле. Алай, кон кысып, битимле сору икпейди. Он а мында бек кыгь эдик. Исхакъ баяхны бир кескичтин

Ол кыайгылы жылда колхозко көп иштелип, аз хакь беручю эдик. Марими да, саз жылны урунганлыктыгы, хазна шик жакь кылайын иште саналды. Аны чендирип ююн, көп торло малярда этеди. Ачы кыстырчыкчыларын-кийилерин, кумчаларын сагады. Жайырма сотык жерде нарпук өсдөрүмө керешеди. Аны кызылчакыла, хандырып ююлү сапырдырды. Башка да нарпук зыгыта кергип, жорекни кыуандыра эдиле. Алай, кон кысып, битимле сору икпейди. Он а мында бек кыгь эдик. Исхакъ баяхны бир кескичтин

сугарылырча эдик. Он да жарайды, төрт-беш машок нарпук алынды.

Ююноно кызын болулмдан чыгарырга кызыралдан берилдик пенсия себеплик этергиз эдик. Алай колхоз иш, өксоз сабыйлерини, кыарт атасыны кыайгытырып башан баскан таулу тиширлеу оп мушушу кызын, калай тамаласын?! Аскерде клгын баш иеси ююнчю пенсияга кыайгытыла жарашдырганын кенюнон койдула. Энди хар затны жачытын багартып керемди. Бу ичине Мариманы кыарды журугу Шауаланы Харуну жыы Ибрагим кылыга алады. Анга Кудайлыны Бачини жашы Музафар да кышулады. Ана, Нальичге, Москвага, Пеннингградга, Ростовга жазат кепки, керекти кылагылыны жымдыла.

Алай пенсияны токташдырганын, арадан жети жыл озды. "Жар-сырт" болушук кичили келди. Марим, атасына кыардыга керешенинге, он Чөгөм ауунда аты айтылган Шуауй Хажини жашы Осман, кыарны ашдан тоймай, кырак аылканы ишогийи кытаргай, дундан кытырды. Энди Мариманы да саулугу Чөгөмдө Шендө Төбөн Чөгөмдө жашаган Шауаланы Ибрагим былай эскерди:

Биз, жайырма чакты таулу жашкыла бла кызыгычыла, таматабыз да Куулияны Марат болуп, ораны буксу этдирип, эрттен сайын чапаланы баручу эдик будай сабагана. Сау коно жолап аяккалай, жалан башлай, будай башчыкылаи жылбыз, будай башчыкылаи жандырып айтмасак. Ашгаган а барыбыз да бирге этуючо эдик, хар ким келтирген кыабынын ортагы салып. Кызыл зөө да, кытай бирилукко, төлтүк, кырандышлык халпа токташдырылган эдиле анда. Он токташдырылган болушкан сунама саз кыларгыча, адамла болурга бизге.

Темр да биюгюледи

Атадан көксоз кызылган сабыйлер анылардын да айырылаады. Он огуросу, ачы кон Исхакъны зюндан бир да кетмейди:

- Элиги биринчи жылы жайырма кызын февральда анабыз ашуды. Киноно суоуктуулугу да кыармай, төгеректичи жайылыды. Кыабыр кызылчакыла, анабыз асырганыла да тиширлеу, шюкючю эдиле... Бизни уа сабыйге койкюне (детемде) бермеге оюнушадыла. Алай атабызны эгичи Талкош келди, ююнобюндю да Джембул шахарда жашаган Наризматпага (он атамны бир кытай этеди).

Биз тогуз сабый еген уллу койгору кошуулдук. Шюкюлга да атабызны эгичинден тургана бла бирге жорюкюбю. Бизни оюнобюрге артадан генерал-лейтенант деген чыны атылган Белгипянын Эгерини жашы Суфиян да кытырды.

Аскерде орта билим

Кудай улу Джембул шахарда жашаган жылгайга энта да кыайтайык. Мында Исхакъ жетинчи классны "төрт" эм «беш» белгилене бошайды. Эм мюлкт тегиинюму зюстөткиле жазылган бөлөмөнө киреди. Экинчи курска окуй турганай, Совет Аскерин тиктилерине чакырылды. Белоруссияда кылулук этеди. Бир жыл окугандан сора так эмжалны командири болды. Солдатны жашуу кыайынды, бош заманы азды. Алай Исхакъ, солдат болуп да толугура, анда сегизинчи-онунчу классны заочно бошайды. Орта билим алып, бийик окуу койгоруриг он табды. Аскер кылулугун керектисича бошоп, Кудай улу аталаны сыйлы жерине кыайтайын.

Дондагы Ростову университетини журналистке жазылган факультетинде заочно окуйду. Ишлеген а «Коммунизмге жол» гомта инструктор болду. Ичиндеги студента этеди. Алгач корректор, азы бла тилман болуп, Кесине бурулган жумушу тыгыны тамаллады.

Дондагы Ростову университетини журналистке жазылган факультетинде заочно окуйду. Ишлеген а «Коммунизмге жол» гомта инструктор болду. Ичиндеги студента этеди. Алгач корректор, азы бла тилман болуп, Кесине бурулган жумушу тыгыны тамаллады.

редакциядан кетерге тошди. Республикабызны ИИ ишлерини министерствосуа билими таулу жашла керек болдыла. Он заманда анда кердеп бөлөмюна тапкучу, дипломат Чингиз Айтматов ашуды. Бу дуний даражада окуна бек кыокурган. Он кыыргыз анда орус литератураларыны классициди, аны аты бир Жер жюкюне белгиледи.

Адабит жолун «Тауна бла поэзия поестери» деген китабы бла таулук кирип, аны зындан «Сау кыл, Гүлсары», «Акъ көмө» деген сейрилик повестьлене жазганды. Андан сора да, жазуучу «Емюрден да узун кон», «Асмак», «Тауна асыл» деген философия романын чыкыргандыла. Арт кересиде «Кассандраны ашуду» деген романы басмаланган эдик. Адам улуну жер ююооо жашууну магыанасын аныларга, жамгы кыорккуладан сактылар ююн, жамга унунырга, окула этерге борчлуд деп, жазуучу көп проблеманы айгыбактыланды. Бу бир кыайгылыды аны тышында уа чизсуз-кыыйрысыз аламды», - деген акылманчы сөз дунягыга жайылган эди.

АНКИШИАНЫ ХУСЕЙИН

Кызын салгында. Таулу жалкы, аз санлы миллет болганыкыла, иги гөжөксеригиз кендөлө деп, бизни бир чемпионатына келтирди, чакыргыналый туралдык.

- Бусагыта азда жерле эришпеле барырга көп ача керекди. Сизге ол жаны бла ким болушуду?

Республиканы Тутушудан федерациясын президенти Бусагыта КМР-ни Президенти Арсен Каноквуд. Көбюсюнде спонсорлук он этеди. Бютонда эркин эм грек тутушуу бла мюрдүшүмү эм баскыч бардыла. Сиздин улун ичине киталык андан да жандуу бюсюрөлө жазылгандыла.

Чакырылуу кыагыт келгеней, чырмау болмайды ары барырга. Бизде Кырандайдан зөө өксоз КМР-де спортулагы иги кырайдыла. Анда уа иги гөжөкселер башка кыралла ююн турмушка кетип кыладыла финансы бөлөмөгөнөйи себепли.

Кырандайдан келген, болушурга да угыт демген жашларыбы хар районда да бардыла. «Зөбүрсюндүн» таматасы Тоторкүлүланы Алийге, Атайылыны Асланага, Тарнаууну спорт комитетин таматасы Жапгуляны Магометге, КМР-ни Тутушудан федерациясын вице - президенти Анзор Темботовча да жорек ырызальгыбызны билдирмеге барды.

- Совет, мындан ары кылаид мурталаргы себепи?

- Кет да бармай, бу айда, миллет тутушудан халкы ары турир болушуду, ары хазырапа турбады. Он эришпеледе хорлап абсолюттүк чечкенон атка тийишли болушуду. Аплах аты, анда да хорлар умутлуубуз. Август айны ахырында уа Ленинде болупк Олимпиадага барлыкылаи сайлуу соборланы кытыгытыра деген барды. Кетир жыл а малкар халкы көп-попюнолдон турган жерлерине кыайтан ююнге алат, Тарнауада халкы ары турир бардыр.

Сау болушугу жаша. Мында ары да бийик жетишимлеге жетеригиуге шынабыз.

Ушакны АХМАТПАНЫ ШАХИДА бардырганды.

СУРАТГА: (солдан онгига) Мисиряны Иликс, Чаргараны Солтан, Будауйаны Бужикит.

Аны адамлыгы, жалалыгы бизге юлгюдюле

Бу бушуу хар Каваз таулагы да жетди. 10-чи июнда жашууну 80-чи жылгылында Кыргызстанды халкыга урусу, филолуу, занын адим, жамгаут тапкучу, дипломат Чингиз Айтматов ашуды. Бу дуний даражада окуна бек кыокурган. Он кыыргыз анда орус литератураларыны классициди, аны аты бир Жер жюкюне белгиледи.

Адабит жолун «Тауна бла поэзия поестери» деген китабы бла таулук кирип, аны зындан «Сау кыл, Гүлсары», «Акъ көмө» деген сейрилик повестьлене жазганды. Андан сора да, жазуучу «Емюрден да узун кон», «Асмак», «Тауна асыл» деген философия романын чыкыргандыла. Арт кересиде «Кассандраны ашуду» деген романы басмаланган эдик. Адам улуну жер ююооо жашууну магыанасын аныларга, жамгы кыорккуладан сактылар ююн, жамга унунырга, окула этерге борчлуд деп, жазуучу көп проблеманы айгыбактыланды. Бу бир кыайгылыды аны тышында уа чизсуз-кыыйрысыз аламды», - деген акылманчы сөз дунягыга жайылган эди.

СЮЙОНЧЛАНЫ АЗАМАТ

Кырандай-Черкеси жалкы поэти. СУРАТГА: (солдан онгига) Зайитхалды Жанакъылы; Чингиз Айтматов, Сүйюнчланы Азамат.

«Заман» — милдетибизни жангыз газетиди. Аны бетгеринде малктар халкыны культурасыны, тарыхыны, бюгонногго жашууну, айткылык адамларыны, жетишимлерини эмда жарсыуларыны юсюндөн басмаланган тынгылы материалланы сиз бир башха изданинда табаллык туюлоосоз.

Алайды да, себеп болушугу, кесигизни газетигизге жазылыгы! Сокуярнамасыз, тюз сайлау этенигизге туюнонорюсоз.

«Заман» газетини редакциясы.

Ышандырган жашларыбыз бизни аз туююдюле

БУЖИГИТ:

- Спорт бла тогуз жылдымдан берди керешемиз. Биз тырнаузу шахарда грек-рим тутушугуа койрини турганмы. Бир кесек заманы классика тутушугуа да жорюгенме. Миллет тутушугуу бла уу бир жыл болды керешелени. Ана барыра да бир бирлери бла байланыштыла.

Классика тутушуу бла керешенгенде, санам чак тошюрген эдим да, бир кесек заманга спортну койгорга керек болганды. Бир жок а, жаруулага берип, башканын туткундарына кырайма да, жашууму миллет тутушуу бла байланы этерге кышпенде. Алгач мындагыны эришпеле кытайтын турганмы.

Хорламалга тийишли болуп барганамдай, республикадан тышында да чакырып тебейредим.

ИЛИАС:

- Мен а эркин тутушуу бласабылден керешип башлаганмы. 2001 жылдарда кытай спорт бла байланы эттине. Алай бир кесек сылтауа бланы кыоргога керек болду. Бир кон а, телевизорга кырай турганымыдай, дуняныч чемпионатты миллет тутушудан эришпелени керемди. Туткунданы арапарында кырачкылы, тартары таныш гөжөксери да бар эдик. Сора, тренер Гажоооола Юрюеи өшөшөш, тулушкүрөпө мураман болганын билдирди. Опианга республикаларга кылауду болдук коно айтады. Барама. Манга алайда анылатды кылайы таулашарга керек болганын. Аплахны болушугуу бла хорламал оп кон.

рылган халкы ары турирге элтедиле. Аны алпында тутушханымда билемги ачыгын эдик да, омуу болду чырмау, битимдей

да алчы жерге чыгыш турганымылай, мени ары алмай кетедиле. Сора керешени жашларыбыз - Соколаны Артур, Кызабардоклыны Руслан, дагында башка болушуп, ары алай бла тебейреме. Анда, ол мени ормуна барыган жаш хорламалычанына да хорлап, бек иги тутушханланы саньна кошушамы. Он да бек эсимде кылыган шартды

БУЖИГИТ:

- Алай тутушуларым мени да кышпен. Сөз ююн, хорлата турганынгай, ахыр секундула кытып кыоса неча, хорлай турганынгай - кытыдыр. Озган жылда миллет тутушудан Россиячи чемпионатыны кубогу ююн эришпеле барам. Анда, эм кючюк гөжөкселер бла тобышригим анылап, кесиме артык бек шынам эдим. Битеу тобышушуде да хорлап, ахырында куну мемюнуу бла чыгырма даурууму сынарга. 20 зөөн бла кылауду керемди берди жонмай, ахыр секундула хорламал. Андан сора кесими кыаруума баязыма, кыуанган да бек этеме.

Биринчи хорламаларгыга а зюксиздилеге?

БУЖИГИТ:

- 1996 жылда тууган шахарымда эришпелеге кытайшан эдик. Анда кесимден 4-5 жылга тамата эм эрттерден бери тутушуу бла керешеп жашла бла эришпеле тошери. Хорламал, Сора мени республикалы эришпеле этеди. Мен анда, ююнчю жерге тийишли болганылыктыгы, бек кыуанган эдим.

ИЛИАС:

- Биринчи дипломну шахарны

биринчилигинде алган эдим. Ююнчю жерге тийишли болганымы да ыраак болма. Алай андан сора эришпеле уа 3-ю жерге тийишли болганымыда, артык бек кыуанамы, андан да бийик хорламалга итинип тебейреме.

- Солтан, энчи сиз айтагызыз эди жашланы ююсперинде.

- Мен бу жашланы тангынасы коч жыл болды. Биринчи мында, Кырачайдан да жашланы дуняныч ююнчю чемпионатына элтен эдим, андан сора кесиме сөз береме, таулу жашланы, хар эришпелеге кытайшыдыр, хорламалга итиндирип турурга эдик. Сау болсунча, кыуандырып кылайтырала ахыр эришпеленден итинтелип да атын иги благайдыр.

Билеме, шынама, ала мындан ары да көп хорламалга тийишли болуктарымы.

Бужикит, Иликс, Магомат да бек аруу уста да туугандыла. Мында да, Москвада да бардыла шышанган жашларыбыз. Аланы санында Моксаланы Муссаны бла Гажооланы Элданы айтырга болушуду. Андан сора да, Огарды Мамырага, Эфирис, Урван, Черек районда да бек иги жашларыбыз бардыла. Алагда да шышануулу ултуу.

Бу тутушудан эришпеле бардырылуу тебейретини атай көп болду. Аны мурдорун кырыгылы жаш Байрамат Эркинбаев салгында. Чопан сора, аны кой бийчеси Чопан Султанбекова Миллет тутушуну федерациясын президенти болуп, бу тюрюс спортну кетюрор ююн, көп

51532

Количество комплектов

Заман

(почтовый индекс) (адрес)

(Фамилия, инициалы)

51532

Количество комплектов

Заман

(почтовый индекс) (адрес)

(Фамилия, инициалы)

Хурметли жамгаути!

«Заман» — милдетибизни жангыз газетиди. Аны бетгеринде малктар халкыны культурасыны, тарыхыны, бюгонногго жашууну, айткылык адамларыны, жетишимлерини эмда жарсыуларыны юсюндөн басмаланган тынгылы материалланы сиз бир башха изданинда табаллык туюлоосоз.

Алайды да, себеп болушугу, кесигизни газетигизге жазылыгы! Сокуярнамасыз, тюз сайлау этенигизге туюнонорюсоз.

«Заман» газетини редакциясы.

СЛЁТ

Республикада - экинчиле

Юйорно жылына атап, КМР-ни Физкультура эм спорт комитетин башчылары бек «Атам, аням эм мен-турист юйор» деген ат бла республиканы слёт бардырыпты. Бу битеу райондоп, шахарларда да келечик катышканыда.

Черек районуна Жаш төмө эм физкультура комитетини оюну бла бир районду атандык сабагунда Бабуентде жашаган Гериланы Хусейни бла Аминаны юйорю баргычы.

Бу юйорге у сайлуу алай бошдан тошоп кылмаганча. Ала эдиле, районда да белгил адимдалыла. Юйорно башчысы Гериланы Хусейн Бабуентде аскер кып тоюшчо жаш адимдалыла юйортеди. Бир жолга аны алтыш сагатсы болмай кылмайды. Бу шиге оймекчилдин сора да, диплома билген сорада. Юй

бийос Аминат а предпринимательди. Токон тутуады. Юйор бирге жашаганы оносиз жыл болды. Ала төрт сабий өсдорлөдө. Тамата жашары Русланга ююсөндөн би жаз-жаза да турганбы. Ол атасандан аскер кып тоюшчо юйорини, спортну бу торлоосунда улуу жетишимде да болдуранды. Руслан Россияни биринчилик ючюн бардырыган эршиилде алтын эм доммак майдапала ба сууганамгында. Спорт бла кюрешиген аны окууна артылагда чырма болмайды. Кызылары

Фатима онуну класска өткенди. Эларда өтпөгөнчө бардырыганды. Ала юйорно эдиле. Фотбулу жараткыда. Юйорно кичиси Абдукуримге у алыкта эки жылчык болды. Башда сагынылган слёт Кизилкова солугу базада бардырыганды. Ала анжы анжы анысы эм бир сабий кызыгы керек эди. Эришилде спортну кеп торлоосунда болгандыла. Андан сора да, тургилге керекти залганы билгенлери бла кызыгы турган болгандыла. Гериланы эришилде ала кюеинде да спорт-ха оймекчилдин көрпөлтөндү. Ала, экинчи жерге тийиши болуп, районду, эни да атын айтырдыандала.

ХОЗАЛАНЫ ФАТИМА.

ЖАНГЫЛЫКЫЛА

Энди чыгырла азайыркыдыла!

Триколорган (ачуурулдан бакчыган ачуурулдан) мындан алгырагда Италияда бардырылган илму конференцияларында британ-ла чыгырлыктын багыуууу революцияла амалыны ошондон айткандыла - ток фольклорланы «жукпап турган» клеткарланы клонирование амал бла «ячтууу» амалыны ююсөндөн халар айткандыла. Бусгазатта эр кишилери нар ючюнчоско, жыл саннары жетке, чыгыр болды. Бир-бирлесе ол иш бек кызын сенууру, башкалары да аны бек жараткыла - сыйдан башка шындоно заманы эр кишилик белгисинче кыардыла. Андан болуп кымык башы шындо модога санганыранды да. Бусгазатта бек жайла барган аполония - чачны терк тоюшчу тийриуулары бла сабийлини буюткан бек жарыстады. Андан сора да, ортошуде ачгындалы, хиттерпападан заран алып улангандыла. Алларынды чыгыр болуп кылганыла кепдөсө.

Андан сора да, уу кичеленик, бек гитне уч иленикчлери хайрылганп, чыгыр башны терисинде орнаткыла. Жангы клеткакыла анда не жангы фольклорланы кыурайыла, анда «жукпап турган» амалыны ошондон айткандыла. Фольклорланы жангыдан иштелетиле, алай бла уа кымык башча чач өсөп башлайды.

Клонировате этинден клеткарланы булупт кысырга, алапы уа керек заманда хайрылганп тургура да жарайды. Тобуктуу ушаган жан, залан башлары болганга кеси арзалыкылары бла багыылган 19 процентинди 11-синде, жарым жыл озгондун сора чак өсгөндө. Мында авторларландан билери Пол Кемп айтканыга керек, беш жыл озгондун сора ала клонированный чач ток бла дуняны билеу клиникаларын жалчытырыкыдыла.

Ма бу башында айтылганча саусулгага буюткан бек керекти илгөүлү деген бир чыны фирманын алапчы жангы багыуу амаллары. Аламы методикалары клеткарланы клонировате этинден чыкканы онганы хайрылганп кыкты байламлыгыда. Ол иш бла кюрешиген амалыны айтууларына керек, ала пациентти башында «жукпап турган» фольклорлдан бир нэнча клетканы аладыла, алапы бир кыуууу амалыны буюткандыла башчылар мультронлдан жарашырылган койтөйлөгө орнаткыла. Аны ичинде уа ол клеткала бек терк аныи башпайдыла.

«Жукпап турган» клеткарла бла байламлы саусулга озгондун биринчи жеринде ошол амалды бардырыла эдиле, кертиди, ол заманда жалаңда чыкканы эдиле сынуура.

Энди уа, алгиле кеселери ушандыргананларына керек, адимга керекти башка «запчакыла» да - сөз ючюн, жангы тишли - тиши кесилер, өсдорюге кыюлдан кепиди. Алай бир «мудалык» - берген былай иш да барды - жангыдан чыккын чач аы белги болды, чач токтөлдө алапы болуп кысыгыла. Энди уа, алгиле кеселери жарымда кызын кызын кызын алап табыркыды.

Буруну орунуна - шприц

Чыгар болуудан багыууу шындоно амаллары (стимуляторланы, гормонланы хайрылганп неба башкалары) кыкыамаллары докп тоюлдодо неба бек кызылжага эки багыууу амалына керек. Бу амалды бардырылган чачны бир жерден алып башка жерге көчүрүү амалы - бек кызын ишди, анга алай кеп адам чыдапалык да тоюлдодо.

Былбай багыууу этен ючюн, чачны адамны башына атып жанында «бир заманда да келгүүчү жемден» теричкик бла алып туруу тийрилерди да, амалды бардырыла эдиле. Чыкче этин» ортагыра керек болды. Аны ююсөндө да, алай көрүлөргөн чач токкени бир-бирлери тирилик, өсмей да кылаалды. Гитче шприцтик бла укол этин орнатуу а арталыкта тын амалды.

Известия газетини 2008 жылда 5-чи июньда чыккын номеринде.

КЫЙЫН БОЛУМ

Атылып кыялдан жашчык

Аналары сабийлерини кез тууларында өлдө. Аны тромбу коюлгөнгөндө, анга жалаңда 35 жыл болду эди. Бу буюнунда да, ишкору кызыгыча да бардырылганп, дересе этере хазырландан кезиде болганды. Сабиле кеслери кылаалды, аталар да жок эди алайда. Ол анданарын айрылып жашагыны бир нэнча жыл болды. Аналарын асырганандан сора сабийлени аны эгечи алып кетеди, осылуук кызыгыламыш жарашырып, тыш кызылгага этеди. Бир жылдан сора жашчыкты артка иеди. Алай бла ол жангылый кылады.

Осал кызыктыкы болганы, ол а - класска башка сабийлесе да татыпк оялпо кыроптөнгө била пөлдөү. Сөз ючюн, бапта неба улугу кызыктуула хайырылган чачны смен шылдога көчүрүүгө ошуды. Ол энди 11-чи класканы бошкы турдуу, осылуук этген бөлүм а жаш атысына кылайтанды деп, анысыны этенди ол бордон эркин этеди.

Диманы айтылганына керек, биопоникке ол бир адимгага да керек тоюлдодо. Атасыны жангы юйорю барды, улугу анысы уа - анысыны анысы сабийге өткөнчө - башка адимгага кыарайды. Бир бөлөк заманы ол атасы бла байламлык жүрүптө турганды, алай кеп да бармай өсө анысы бла алапы халыга олганга кеткенди. Жашы атасына жокорк кызыгы барды, ол анданарын кыюоп кеткенди унутпаймы.

Бразилияныкы

Сабилери сунмай турганлай ачгын неба кызын ауруп кылган аталаны бла аналаны илженгенери аны сынамаган ангалаллыккы тоюлдодо. Бир таккызынаны кичири бар ашы куратте да ошолонда, тонлогу жокорк эки билейди: «Балама не этейим, кимден илейип болушук?» - деген соруу аксылыган кетимеди. Алай да, бек алга ол болушуктуу арачандан илейип, алгагы ашынаса. Ала уа асламысында кыкыи

ден, эс жыйып, ол халарын андан ары бардырды. - Жашчык биринчи класска барырга хазырыла тата эди, алай сунмай турганбылайла пөйлөлдө. Биз Нальчицке кеп билейди сабий болгандыгыга тошобиз. Аламан кыкын эдиле, аны реанимацияга салдыла: солугу тохтап, өлкөлери жалган вентиляция бла иштерге тошгонди. Бир кеп заманы турганбыла. Реанимация бөлмөно таматасы Надежда Ивановна

ХОЗАЛАНЫ ФАТИМА.

Сөзлери да дарманды аланы

ын саусуланы ол дунндан кайтарардыла. Кеп болмай бир жаш тишери, редимация келип, гатети оосо бла аны жашчыгыш өлмөндө кыкычтарын арчалгага жокорк ырызалагышты билдиргеге сойгенди айтканды.

Рижко, башка өлмөндө да жашчыкны едикте кыкычтар ючюн, кыларындын келгени аймагында. Сау болуула.

Андан сора Асланы ол бөлмөнон хирургия бөлмөно көчүрөдөдө да, ол анда да эки аны жатады. Ага бир кыуууу операция этилди. Хирургланы араларында уста-сабылгы бла аты айтылган Рихарданы Аслан жашчыккына алыгы оносө сошорючюн, не билими, не ючюн, не заманы аймагында.

Андан сора да, хирургия бөлмөно таматасы Светлана Идроквовага, хирург Сабанчыны Халимге, невропатолог Жижисе Рашидге, медицинала Гергөкүланы Джамилга, Кызыны Людмила бла Заира Нахуевага жокорк халаллыккылары, алтын кыларны ючюн асылап этереге союме. Ала таза жокоркери бла тамамаладыла ишшери, аны ючюн асылап, кишиден саубул, доктор, илгилги бизден кытайтасы да. Аллахдан кыуууууу, дейме!

Андан сора да, хирургия бөлмөно таматасы Светлана Идроквовага, хирург Сабанчыны Халимге, невропатолог Жижисе Рашидге, медицинала Гергөкүланы Джамилга, Кызыны Людмила бла Заира Нахуевага жокорк халаллыккылары, алтын кыларны ючюн асылап этереге союме. Ала таза жокоркери бла тамамаладыла ишшери, аны ючюн асылап, кишиден саубул, доктор, илгилги бизден кытайтасы да. Аллахдан кыуууууу, дейме!

УЧРЕДИТЕЛГЕ-КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНИ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал. РЕДАКЦИЈА: АЛИКАЛАНЫ Вадирап, АПАЙЛАНЫ Музафар (баш редактору оубурабасы), БЕЙПАЙЛАНЫ Мутали (баш редактору оубурабасы), БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хава, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКУЛУЛАНЫ Борис (жууулап секретары).

РЕДАКЦИЈА АТТАЛАНЫ Жамал. Газете басмаганга айтканы оюмда редакцияны оюму бек келишимге болушукта. Ала айтканы нар ач ючюн, Россия Федерацияны басманы ююсөндө законду тийишликте, материалды авторлары кеслери жууушпайдыла.

Газетини басмагы КМР-ни Культура эм информация коммуналдык министрствосуну компьютер службага хазыр эткенди. Газетини илгерте талдыруу ючюн КМР-ни почта кызыны федералдык Управленига жууушпайды. Телефонды: 42-06-51, 42-19-97

РЕДАКЦИЈАНЫ АДРЕСИ: 360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 5. Газетини номерини Чыгаргандыла. Гайдыны Рита - докуржурный редактор, Кетемиланы Эльфия - жууулап секретары оубурабасы; Ахматланы Шадила (3-чи бет), Зезаланы Лида (4-чи бет), Акчуланы Ферада (1-чи бет), Мисирланы Лейла (1-чи бет) - корректорла.